

Tampereen kaupungin lausuntoluonnos koskien kuntarakennelain muuttamista

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen syksyllä 2013 päättämän rakennepoliittisen ohjelman mukaan aluekehityksen kannalta keskeisten kaupunkiseutujen yhdyskuntarakenteen eheyden, alueen elinvoimaisuuden kehittämisen ja palvelujen tehokkaan järjestämisen turvaamiseksi valmistellaan kuntarakennelain täydennys. Tällä lisätään perustuslain asettamien reunaehtojen mukaisesti kuntien yhdistymistä koskevaa valtioneuvoston toimivaltaa kuntarakennelain 4 d§:n 3 momentissa tarkoitetulla yhtenäisellä työssäkäynti- tai yhdyskuntarakennealueella. Valtioneuvoston toimivallan lisääminen rajoitetaan selkeillä reunaehdoilla ja alueen asukkaiden enemmistön tahtotilaan sitomisella. Toimivallan käyttö rajoitettaisiin tilanteisiin, joissa kuntarakennelain tavoitteet eivät ole toteutettavissa vapaaehtoisesti.

Valtiovarainministeriö voi arvioida kaupunkiseutujen tilannetta kerran kunnallisvaalikaudessa. Ensimmäinen arviointi tehdään vuonna 2015. Mikäli kunta täyttää neljä viidestä kaupunkiseutuperusteesta tai luonnoksen mukainen keskustajamaperuste täyttyy, valtiovarainministeriö voisi määrätä toimitettavaksi erityisen kuntajakoselvityksen. Siinä olisi tarkasteltava erityisesti maankäytön, asumisen ja liikenteen toimivuutta ja kehittymistä alueella sekä taloudellista eriytymistä. Selvittäjän liitosesitys tulee käsitellä kuntien valtuustoissa. Mikäli kunnat eivät hyväksy esitystä, valtioneuvosto voi päättää kansanäänestyksen järjestämisestä selvittäjän ehdottamalla ja kaupunkiseutuperusteet täyttävällä alueella.

Kansanäänestysalueen enemmistön kannatus antaa valtioneuvostolle toimivallan päättää asiasta. Päätös edellyttää kuntajaon muuttamisen yleisten edellytyksien täyttymistä sekä sitä, että muutokselle olisi alueen maankäyttöön, asumiseen ja liikenteeseen tai kuntien taloudelliseen eriytymiseen liittyviä painavia perusteita.

Valtiovarainministeriö on pyytänyt 17.1.2014 lausuntoja luonnoksesta kuntarakennelain muuttamiseksi. Erityisesti on pyydetty lausumaan seuraavista kysymyksistä:

- Kaupunkiseutuperusteista
- Menettelystä
- Valtioneuvoston päätösvallan rajoista
- Vaikutusarvioinnista.

Ministeriö voi määrätä toimitettavaksi erityisen kuntajakoselvityksen, jossa kunta täyttää neljä 16 b§:n kaupunkiseutuperusteista. Perusteet koskevat työpaikkaomavaraisuutta, työssäkäyntiä, kunnan ja keskuskunnan taajamarakenteen yhteen kytkeytymistä, yhteistä asuntomarkkina-alueita ja alueen kuntien taloudellista eriytymistä. Lisäksi ministeriö voi käynnistää kuntajakoselvityksen, jossa kuntien taajamarakenne vaikuttaa olennaisesti yhdyskuntarakenteen toimivuuteen (keskustajamaperuste). Yhtenäisen alueen lisäksi selvitys voi koskea muita kuntia, jos yhtenäiselle alueelle kuuluvat kunnat antavat siihen suostumuksessa tai kunnan kuulumisen selvitykseen on muutoin välttämätöntä ja kunta on antanut suostumuksensa.

Lakiesityksen mukaan kuntajakoselvittäjän on tehtävä mukana olevien kuntien valtuustoille ehdotus kuntien yhdistymisestä sekä kuntien yhdistymissopimuksesta. Ehdotus voi koskea perusteet täyttävän kunnan yhdistymistä erityiseen kuntajakoselvitykseen kuuluvaan kuntaan tai perusteet täyttävän kunnan alueen jakamista erityiseen kuntajakoselvitykseen kuulu-

van kahden tai useamman kunnan kesken. Ehdotus voi koskea kunnan osan siirtämistä toiseen kuntaan.

Tampereen kaupunki katsoo, että lakiesityksen yleisperusteluissa on varsin osuvasti kuvattu suurten kaupunkiseutujen tilannetta ja tarvetta maankäytön, asumisen ja liikenteen yhteiselle suunnittelulle sekä taloudellisen eriytymiskehityksen estämiselle. Lakiesityksen perustelut tuovat selkeästi esiin suurten kaupunkiseutujen kehittämisen haasteet.

Lakiesityksessä kuvatussa menettelytavassa kaupunkiseutujen tilannetta arvioitaisiin kunnallisvaalikausittain. Tämä tukee kaupunkiseutujen kuntien omaehtoista keskustelua kehittämisen suunnista. Lisäksi yhdyskuntarakenteen suunnittelun kannalta on hyvä asia, että kaupunkiseuduilla tarkastelua kohdistettaisiin myös kuntien osa-alueille. Tampereen kaupunki katsoo, että valtioneuvoston toimivallan käytön tulee lakiesityksen mukaisesti edellyttää painavia perusteita.

Tampereen kaupunkiseudulla on toteutettu reilun vuoden aikana omaehtoinen Elinvoimainen Tampereen kaupunkiseutu selvitys, jossa on tarkasteltu erilaisia vaihtoehtoja Tampereen kaupunkiseudun hyvinvoinnin ja kilpailukyvyn kehittämiseksi. Selvityksellä on vastattu myös nykyisen kuntarakennelain edellyttämään selvitysveloitteeseen. Kaupunkiseudun kunnat ottavat kantaa selvitysmies Rauno Saaren esitykseen ja jatkotyöhön valtuustoissaan 14.4.2014. Nyt esillä oleva kuntarakennelain muutosesitys voi edistää kaupunkiseutujen omaehtoisten ratkaisujen syntymistä. Tampereen kaupunkiseudulla ensisijainen vaihtoehto on kuitenkin ratkaisun löytäminen seudun hallintorakenteeksi kuntien yhteistyönä.